

לקט פירושים מתוך שיעור פרשת שבוע
בניהכ"ס "דברי שיר" רח' זכריה 4 ב"ב יום חמישי בשעה 22:00

גליון מספר 149

תשעה באב תש"ע

ומטהר כסף, וטהר את בני לוי וזקק אתם כזהב וכסף, והיו לה' מגישי מנחה בצדקה", וענין מגישי מנחה בצדקה נראה עפ"י דרשתם ז"ל בויק"ר ע"פ "ונפש כי תקריב קרבן מנחה": ר' יצחק פתח (קהלת ד') "טוב מלא כף נחת ממלא חפנים עמל ורעות רוח", טוב מי שיש לו י' זהובים ומתפרנס בהן, ממי שהולך ולוה ברבית. במתלא אומרין (במשל אומרים) דיזיף ברביתא מאבד דיליה ודלא דיליה. (הלוח ברביתא מאבד את שלו וגם את שלא שלו) וכבר מילתי אמורה בדרושים אחרים כי **מקור מחלת דורינו זה** הוא: שחיים יותר על יכלתו. והזכרנו מכבר דברי המהרש"א בשבת קי"ט ע"ב, שחשבה הגמ' כמה עבירות שגרמו חורבן ירושלים ובתוך כך לא חרבה ירושלים אלא בשביל שפסקו ממנה אנשי אמנה שנאמר "שוטטו בחוצות ירושלים וראו נא ודעו ובקשו ברחובותיה אם תמצאו איש עושה משפט מבקש אמנה ואסלח לה" (ירמ' ה'). והגמ' (שבת קי"ט ע"ב) מקשה ע"ז והא תנינן דאפי' בכשלונה של ירושלים לא פסקו אנשי אמנה, והמסקנא לא קשיא כאן בדברי תורה כאן במשא ומתן, בדברי תורה הוי, במשא ומתן לא הוי. וכי שם מהרש"א בלשון אם תמצאו איש, שר"ל אם תמצאו אותו איש שאינה אותך, כי מיד שמאנה חבירו במו"מ, הוא מחביא עצמו כדי שלא ימצאהו הלוקח.

והמנהג הגרוע בזמנינו, שאדם לוח לו סכומים גדולים, ואם הנושה בא לקחת אותו, הוא בורח לחו"ל, ועושה עינו של מעלה **כאילו אינו רואה ח"ו**, והיינו אם תמצאו איש. וכי מהרש"א שם בתוך תוכחתו "וכל אחד רוצה להנהיג עצמו בעשירות בין בבגדים בין בבתיים ובזה יבא לגזול חבירו" יע"ש עוד, והנביא צווח "טוב מלא כף נחת", טוב המעט עפ"י התורה ונחת בה, בעוה"ז ובעוה"ב, ממלא חפנים המלווה רעות רוח שברון רוח וחילול ה'. (וכמו כן טוב מלא כף נחת טוב מ) שהולך ופועל ועושה צדקה משלו, ממי שהולך וגזול וחומס ועושה צדקה משל אחרים וכו' עד שדורשים שם כזה על המנחה יע"ש שטוב לו להקב"ה מנחת עני נקי ובר מכל חשש וגזל, וע"ז הקב"ה יושב ומצפה. ויש לכל ירא ה' וחרד, לשום ליבו לכל זאת ומי שבידו למחות ימחה ויוכיח זה את זה בכל זאת.

הגמרא במסכת שבת דף קיט עמוד ב' אומרת: "לא חרבה ירושלים אלא בשביל שפסקו ממנה אנשי אמנה". אמר אביי לא חרבה ירושלים אלא בשביל שחללו בה את השבת. אמר רבי אבהו לא חרבה ירושלים אלא בשביל שבטלו קריאת שמע שחרית וערבית שנאמר: "הוי משכימי בבוקר שכר ירדופו מאחרי בנשף יין ידליקם". וכתוב "והיה כינור ונבל תוף וחליל ויין משתיהם ואת פועל ה' לא יביטו ומעשה ידיו לא ראו" וכתוב "לכן גלה עמי מבלי דעת". ממשיכה הגמרא, אמר רב המנונא לא חרבה ירושלים אלא בשביל שבטלו בה תינוקות של בית רבן שנאמר "שפוך על עולל בחוץ ועל סוד בחורים יחדיו". מה טעם שפוך? משום דעולל בחוץ. ועל זה כתב המהרש"א שם: "והנה רוב עוונות וכמעט כולן הם בדור הזה בעוונותינו הרבים, יסורי שבת מעט מזער שנהררים בהם, ורבים שאינם יודעים באיסורם, וראוי בכל קהילה להודיע ברבים לדרוש להם ולהודיע איסורם. ובכל מוצאי שבת רבים הם שדרך חיוב הוא להם להשתכר במוצאי שבת ולבטל קריאת שמע של שחרית בזמנו. בטול תינוקות של בית רבן, הוא מצוי בכל קהילה. גם הבחורים מבטלים רוב הימים בבין הזמנים, והולכים ברחובות בביטולים וטיולים". והוסיף מרן הגאון רבי מיכל יהודה לפקוביץ שליט"א, בספרו "דרכי החיים" עמוד רנו: "ואנן מה נענה אבתריה בדור זה אשר מידת הדין פוגעת בנו בכל יום, ואין לך יום שאין קללתו מרובה במיתות וחלאים מרובים לרבים מבני עמנו זקנים ונערים בעלי משפחות אשר טפלי תלויים בהם, הלא כמה יש לנו להתיירא שלא נלכד להיות גורמים לזה. וממשיך המהרש"א: "בענין שהושוו קטן כגדול הוא פרוץ בדור הזה, שכל אחד רוצה להיות רב ואב בית דין באין תורה, וכל אחד רוצה להנהיג עצמו בעשירות בין בבגדים בין בבתיים ובכל דבר וזה יבוא לגזול חבירו. משא ומתן אינו באמונה בכל מיני הונאה וריבית וגזילה עד שנעשה כהיתר למי שבא לידו ממון חברו ואינו משלם". – וכתב מרן הגר"ש וואזנר שליט"א בדרשות "שבט הלוי" שערי גאולה שער שלושים וחמשה עמוד קי"א: "וערבה לה' מנחת יהודה וירושלים כימי עולם וכשנים קדמוניות", ולפני זה כתיב: "וישב מצרף

"ראה ה' והביטה למי עוללת כה אם תאכלנה נשים פרים עוללי טפוחים אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא"
(איכה ב כ)

הנביא ירמיה בוכה ומקונן "למי עוללת כה - אם תאכלנה נשים פרים", ורש"י מסביר, זו אמו של דואג בן יוסף שהיתה מודדתו בטפחים, כדי לדעת כמה השמין המתוק שלה, והיתה מביאה את משקלו בזהב לבית המקדש. וכשהגיע המצור הגדול והרעב הנורא שלפני החורבן, אכלה את בשרו של אותו בן. והנביא מצעק ובוכה "ראה ה' והביטה למי עוללת כה". ורוח הקודש עונה כנגדו: "אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא". זה בגלל שאתם הרגתם את הנביא זכריה בן יהוידע.

שואל ה"באר יוסף": איפה כאן המידה כנגד מידה, ועוד, הרי כתוב בחומש (ויקרא כו כט) שזה מה שיקרה אם לא נשמור את התורה והמצוות. "ואכלתם בשר בניכם ובשר בנותיכם תאכלו", אם כן, מדוע כל כך מתפלא הנביא וקובל לפני ה' על הנהגה זו.

ומסביר ה"באר יוסף", שהנביא ידע מה שכתוב בתורה "ואכלתם בשר בניכם ובשר בנותיכם תאכלו", אך הדבר היה מספיק חמור אם זה היה קורה בבית רגיל. אבל כאן מה שקרה אצל אמו של דואג בן יוסף, שזה היה הבן היחיד שלה והיא היתה מודדתו בטפחים ומביאה את משקלו בזהב לבית המקדש, ולכן צועק הנביא למה דוקא שם זה קרה, למה דוקא אצל אשה זו שבנה היחיד היה. ועל זה ענתה רוח הקודש הכל במידה כנגד מידה. אתם הרגתם את זכריה הנביא ועברתם על כמה מצוות חמורות א. הרגתם - רצח. ב. כהן. ג. נביא. ד. בבית המקדש. ה. ביום הכיפורים. ו. שחל בשבת. ואם כן, המידה כנגד מידה היא כמו שאתם יכולתם להסתפק בלהרוג אדם רגיל, אתם אך בחרתם את ה"בן יחיד" של הקב"ה, את הכהן הגדול, הנביא, ועשיתם את זה ביום המיוחד, ביום הכיפורים שחל בשבת, ועשיתם את זה במקום המיוחד בבית המקדש, ולכן גם העונש הוא מיוחד, מידה כנגד מידה.

מידה כנגד מידה

בזמן מלחמת העולם השניה בגטו קובנא בין אלפי יהודים אחרים היה גם הגאון הצדיק ר' אברהם גרודזינסקי זצ"ל הי"ד. רק כדי שנדע על מי מדובר, מסופר בספר "המאורות הגדולים", שכש"החפץ חיים" ראה את ר' אברהם גרודזינסקי זצ"ל, תלמידו של הסבא מסלבודקא, אמר הח"ח: אנחנו עשינו ספרים, והסבא מסלבודקא עשה אנשים...

ר' אברהם היה בגטו והיה אדם חלוש ביותר. בביתו התאחסן ר' אלחנן וסרמן זצ"ל הי"ד. כשהנאצים נכנסו ולקחו את ר' אלחנן היה ר' אברהם באותה הדירה, ושכב על המיטה. בנס גדול השאירו אותו הרשעים ולא נגעו בו לרעה. בשלב מאוחר יותר היתה בגטו סלקציה ור' אברהם עם ילדיו התחבאו בבונקר ונמצאו ע"י הנאצים. הכו הרשעים את ר' אברהם מכות אכזריות מאד, וכך הוא הגיע לבית החולים של הגטו, וכשחוסל הגטו שרפו את בית החולים על יושביו. הי"ד הטהור לעינינו בקרוב.

ר' אברהם השאיר אחריו ברכה גדולה, את הספר "תורת אברהם", ושם הוא כותב: פעם היה לנו נביא, ונביא, זה היה כמו טלפון ישיר מבורא עולם. אדם שקרה לו משהו הלך אל הנביא והנביא סיפר לו מה הבעיה, מה ה' רוצה ממנו, מה צריך לתקן, והכל בא על מקומו בשלום. היום הערוץ הזה נסגר לחלוטין, אבל עדיין הקב"ה מדבר איתנו. והנביא שלנו היום, זה היסורים הבאים על כל אחד ואחד. מפני שהיסורים באים במידה כנגד מידה, אז כאשר אדם מתבונן יכול הוא לדעת מה קרה ומה הסיבה ומה צריך לתקן.

הגמרא מספרת, על רבי יהושע בן חנניה שהיה ברומי וראה ילד יפה רואי, קווצותיו תלתלים, שיושב בבית הכלא. ניגש רבי יהושע ושאל אותו: "מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזזים?" ענה אותו ילד "הלא ה' זו חטאנו לו". אמר ר' יהושע בן חנניה מובטחני בו שיהיה מורה הוראה בישראל, ולא זו משם עד שפדאו בדמים מרובים. ואכן אותו הילד היה רבי ישמעאל בן אלישע.

נשאלת השאלה: מה ראה ר' יהושע בן חנניה באותו ילד, הלא בסה"כ השלים הילד את הפסוק, ומה הקשר בין זה לבין להיות מורה הוראה בישראל, וכי כל מי שיודע פסוק כבר נהיה אדם גדול? ונאמרו בזה תירוצים רבים. למשל, י"ג מידות של רחמים נתן הקב"ה למשה, ואמר לו שאם בני ישראל יחטאו, יעשו לפני כסדר הזה ואני מוחל להם. ואם כן זו השאלה ששאל ר' יהושע בן חנניה. "מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזזים?" הרי כל כך הרבה פעמים אמרנו את הי"ג מידות. ענה לו אותו ילד: האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב, אין מספיקין בידו לעשות תשובה, ומדוע? כיון שאדם משתמש ברחמיו של הקב"ה כדי לחטוא נגדו - אני יודע שהוא יסלח לי ממילא אני יכול לעשות חטאים - ה' לא מקבל את זה ולא מוכן לסלוח. ולפי זה מובן, "זו" שווה בגימטריה 13. דהיינו, תשובתו של הילד היתה: אנחנו חטאנו כי השתמשנו ברחמיו של הקב"ה כדי לעשות חטאים. ולכן אין על זה מחילה.

אבל לפי מה שדברנו, הסביר פעם ר' שלום שבדרון. שר' יהושע בן חנניה שאל כפשוטם של דברים, מה הם

החטאים שעליהם חרבה ירושלים, מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזזים. ענה לו הילד הלא ה' זו חטאנו לו. ראה את העונש ותדע את החטא.

* * *

הגמרא אומרת אשרי אדם מפחד תמיד ומקשה לבו יפול ברעה. והכוונה מי שמפחד מחטאיו ויודע שאם לא יעשה תשובה יבוא העונש, וגם אם עדיין לא הגיע העונש הוא מפחד שהעונש יבוא, אשריו, כי זה מה שיגרום לו לעשות תשובה. אבל מי שמקשה לבו ומזלזל בחטאיו, ואומר לא פעלתי און, סופו שח"ו יפול ברעה. וזה מה שקרה לפני החורבן בירושלים, אקמצא ובר קמצא חרוב ירושלים, וכו'. המעשה מפורסם, ולא נחזור עליו פה.

והנה אחרי שבר קמצא חזר לקיסר ו"הוכיח" שהיהודים מרדו בו, שלח הקיסר את נירון כדי להחריב את ירושלים.

מספרת הגמרא שכשהוא הגיע לאזור ירושלים, שלח חץ לכיוון מזרח והחץ נפל בירושלים. לכיוון מערב וגם חץ זה נפל בירושלים. לארבע רוחות השמים וכולם נפלו בירושלים. שואל ה"בן יהוידע" מדוע דוקא חצים זרק, מדוע לא זרק אבנים. אלא, מסביר רבי יוסף חיים זצ"ל שזה בא ללמד אותנו על מה נחרבה ירושלים, על לשון הרע, מפני שלשון הרע נמשל לחץ. כמו שאמר דוד המלך ע"ה "חצי גבור שנונים, עם גחלי רתמים אויה לי כי גרתי משך" וגו'. חצי גבור שנונים, זה לשוה"ר. ומדוע נמשל לחץ? מפני שעם חרב אפשר להרוג רק את מי שנמצא קרוב לחרב. אבל חץ הורג גם מרחוק. כך לשון הרע הורג גם במקומות רחוקים. אדם מדבר לשון הרע בתל אביב, ופוגע גם בזה שנמצא בניו יורק.

(פעם, לשון הרע היה נשמע רק מפה לאוזן. אח"כ זה השתכלל לטלפון שברוך ה' אפשר לדבר פה ולשמע במרחקים. אח"כ הגיעו הפשקווילים המפוזרים בחוצות הערים, ועכשיו התחכם היצר הרע עוד יותר, וייסד את "הפורומים" באינטרנט, שבהם אדם יכול לקטול את כל מי שהוא רוצה ולזלזל ולהשמיץ רבנים, יושבי על מדין, תלמידי חכמים וסתם עמך בית ישראל, והכל בעילום שם ובלי להשאיר עקבות. ובלחיצת כפתור אחת הלשון הרע הולך בכל העולם כולו).

יש עוד "מעלה" ללשון הרע, "גחלי רתמים". כמה זמן גחלת יכולה להחזיק מעמד? לא הרבה. ברגע שהאש הגדולה כבתה, חומר הבערה נגמר, הגחלים העוממות יכולות לבעור מעט זמן. אבל יש עץ שנקרא "רותם". חז"ל אומרים שבצ"ח הרותם, עד שנים עשר חודש הגחלת יכולה להשאר עמומה. מבחוץ זה נראה כבוי ומבפנים עדיין בוער. לשון הרע, גם אם לא מאמינים, זה נשאר בתוך הנשמה, וזה מחזיק כל כך הרבה זמן כמו גחלי רתמים. והואיל וירושלים נחרבה על שנאת חנם, באו חז"ל

ואמרו, מדוע שלח דוקא חיצים? רצה לרמוז לנו, לאן הלך החץ? לירושלים. ועל מה נחרבה? בגלל חצים, בגלל גחלי רתמים, בגלל הענין של לשון הרע.

ולמה שלח חיצים דוקא לארבע רוחות העולם, וכתוב שכולם נפלו בירושלים, והרי רק כיוון אחד היה צריך ליפול בירושלים, והאחרים לא? אומר ה"בן יהוידע", מפני שלשון הרע הורג שלושה. השומע, המדבר, וזה שעליו דברו. יוצא אם כן ששלושה חיצים שכוונו למקומות אחרים ונפלו בירושלים, למדונו שהעוון היה עוון לשון הרע.

* * *

חז"ל מספרים שביתר החזיקה מעמד חמשים ושנים שנה אחרי חורבן ירושלים. בר כוזיבא החזיק צבא של עשרים אלף חיילים. בתחילה, היה לוקח רק חיילים שהיו מסוגלים לחתוך לעצמם אצבע עם השיניים. והיו לו עשרת אלפים חיילים כאלה. עד שבאו חכמים ואמרו לו עד מתי אתה מטיל מום בבחורי ישראל, ואז התחיל לבחון את החיילים על ידי שהיו רוכבים על סוס ועוקרים ארז מן הלבנון, והיו לו עוד עשרת אלפים חיילים כאלה. בר כוזיבא עצמו היה איש גיבור בצורה יוצאת מן הכלל, והיה עומד על חומת ביתר, וכשהיו הרומאים זורקים אבני בליסטראות היה בר כוזיבא עוצר את האבנים ברגלו, ומשיב את האבנים באותה הרגל ועם אותה התנופה, אל הרומאים.

(מסופר שהגר"ח מבריסק זצ"ל נסע פעם ברכבת, ומאחוריו ישב יהודי פשוט ולידו כומר שניסה כל הדרך לשכנע את היהודי ש"אותו האיש" היה משית. היהודי לא התווכח רק בסוף אמר, תראה אדוני הכומר, אני אדם פשוט, אין לי את הכלים להתווכח איתך, אבל אני סומך על התנאים הקדושים שהיו בזמן "אותו האיש", ואמרו שהוא לא המשיח... הכומר, לא איבד את העשתונות, ואמר לאותו יהודי, "ואולי התנאים טעו"? נעלב היהודי עד עמקי נשמתו ואמר: איך אתה מעיז לדבר כך, התנאים טעו?! אמר הכומר, ודאי, הנה רבי עקיבא סבר בתחילה שבר כוכבא הוא המשיח ואמר עליו את הפסוק "דרך כוכב מיעקב", והנה בסופו של דבר התברר שטעה...

נסתתמו טענותיו של היהודי.

ר' חיים מבריסק הסתובב אל הכומר ושאל אותו, מנין לך שר' עקיבא טעה, אולי באמת בר כוכבא היה המשיח? הכומר חייך וענה על אתר: הלא הוא נהרג! אמר ר' חיים: ישמעו אזניך מה שפיך מדבר...

ממשיכים חז"ל לספר, ששלוש שנים עמד אנדריינוס קיסר מחוץ לחומת ביתר ולא הצליח בשום פנים ואופן למצוא את הדרך איך להתגבר על בר כוכבא וחייילו

אהובים כולם ברורים, כולם גיבורים וכולם עושים באימה וביראה רצון קונם. אז אם הכל כל כך טוב, מדוע כל כך רע? מפני שכולם פותחים את פיהם...

יתכן, שצינורות הביוב שזרמו מביתך אין הכוונה כפשוטם של דברים, אלא הכוונה לדיבורים אסורים, לשקרים, נבול פה, לשון הרע ורכילות, שזרמו ויצאו מהעיר, והם אלו שגרמו להריסתה וחורבנה. הדיבורים היקרים, התפילות של רבי אליעזר המודעי היו אלו שהחזיקו את ביתך, והדיבורים האסורים הם אלה שהחריבוהו. ואת זה רמזה לנו הגמרא "הלא ה' זו חטאנו לו".

ומהי ההנהגה הראויה?

בספר "עטרת חיים" מביא בשם ה"דברי חיים" מצאנו זצ"ל, לפרש את הפסוק "לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל" בדרך רמוז:

מי שלא רואה בליבו שום "און ביעקב", וגם לא "עמל בישראל", כי תמיד מחפש איך להצדיק ולדון לכף זכות, איש כזה "ה' אלוקיו עמו ותרועת מלך בו".

מי נתן למשיסה... הלא ה'?

סיפר לי יהודי בעל יסורים גדול, שעשה חשבון הנפש, והגיע למסקנה שייסוריו באים לו מאת ה', בגלל שלפני 12 שנה נסע לטיול בחו"ל, ושם התפתה ליצרו הרע, והלך לראות הצגה שהצניעות ממנה והלאה. היו שם עוד ישראלים וממילא נוצר מצב של חילול ה' נורא.

ביקש ממני היהודי שאשאל את הרבנים מה אפשר לעשות כדי לתקן את החטא הזה.

ר' ניסים קרליץ שליט"א אמר את הרבינו יונה המפורסם שיעשה קידוש ה', ועוד, תורה היא תרופה לכל המחלות. ר' מיכל יהודה לפקוביץ שליט"א אמר, כמו ר' ניסים, אלא שהוסיף שאפשר לצרף את שניהם. ע"י לימוד תורה בחבורה, השתתפות בשיעורי תורה של רבים, בזה יש גם תורה וגם קידוש ה'.

הגיבורים. יום אחד, אחרי שכבר החליט לחזור לרומא, ניגש אליו כותי אחד ואמר לו: אני אגלה לך את הסוד, לא בר כוכבא מחזיק את ביתך ולא חייליו הגיבורים, אלא תרנגולת אחת יש שם שמתפלת בעפר. ר' אליעזר המודעי דודו של בר כוכבא צם יום יום ומתפלש בעפר ועומד בתפילה. והוא, בתפילתו, מחזיק את ביתך. שמע זאת אנדריינוס ושאל: ומה עושים? אמר הכותי, אני אסדר את הענין. נכנס הכותי דרך צינורות הביוב שיצאו מביתך, וניגש אל רבי אליעזר המודעי בשעה שעמד בתפילה. עשה הכותי את עצמו כאילו הוא לוחש משהו באזנו של ר' אליעזר המודעי. ומיד נגשו אנשים ותפסו את הכותי הזה והביאוהו לפני בר כוכבא. שאל בר כוכבא מה אמרת לו? ענה הכותי: זה סוד. אמר בר כוכבא, גלה לי את הסוד, ולא, אהרוג אותך. אמר הכותי: הלא אם אגלה לך את הסוד יהרגני אנדריינוס, ועדיף לי שתהרוג אותי אתה, ואנדריינוס יכבוש את ביתך. שמע זאת בר כוכבא והורה לקרוא מיד לדודו רבי אליעזר המודעי. כשהגיע התנא הקדוש, אשר בהבל פיו ובתפלתו הטהורה החזיק את כל יהודי ביתך, שאלו בר כוכבא מה אמר לך הכותי? כמובן שרבי אליעזר כלל לא ידע שהכותי עמד לידו ולא שמע את הדיבורים שלו. בר כוכבא כעס שכביכול רבי אליעזר לא רוצה לגלות לו את הסוד, ועם אותה הרגל שעצרה בליסטראות, עם אותה עוצמה אדירה בעט בתנא הקדוש והרגו על אתר. יצתה בת קול ואמרה אתה סימאת זרוען של ישראל – זרוען של ישראל זה לא אתה, זה אותו יהודי שעומד בפינה ומתפלל. הוא זרוען של ישראל. ואתה עכשיו סימאת זרוען של ישראל, וסימית עין ימינך, לפיכך זרועו של אותו האיש יבש ויעין ימינו כהה תכהה, מיד גרמו עונות ונלכדה ביתך ונהרג בן כוזיבא.

נשאלת השאלה, אם אכן היו צינורות ביוב שיצאו מביתך, ואותו כותי נכנס דרכן לעיר, מדוע לא עשה זאת אנדריינוס במשך כל אותן שלש שנים שעמד במצור על ביתך? מדוע לא נכנסו חייליו דרך הצינורות הללו? אלא, יתכן לומר בדרך דרוש, ורק נקדים סיפור ששמעתי בשם מרן הגרא"ל שטיינמן שליט"א, שאמר: באים אלי כל כך הרבה אנשים, ואני משוחח איתם ורואה שברוך ה' כולם

